EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.9.2018
SWD(2018) 416 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

Varajase hoiatamise aruanne Eesti kohta

Lisatud dokumendile:

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide rakendamise kohta, sh varajase hoiatamise aruanne liikmesriikidele, kelle puhul on ohus 2020. aastaks püstitatud olmejäätmete korduvkasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu eesmärgi täitmine

{COM(2018) 656 final} - {SWD(2018) 413 final} - {SWD(2018) 414 final} - {SWD(2018) 415 final} - {SWD(2018) 417 final} - {SWD(2018) 418 final} - {SWD(2018) 419 final} - {SWD(2018) 420 final} - {SWD(2018) 421 final} - {SWD(2018) 422 final} - {SWD(2018) 423 final} - {SWD(2018) 424 final} - {SWD(2018) 425 final} - {SWD(2018) 426 final}

1. Sissejuhatus

Käesolev varajase hoiatamise aruanne on komisjoni üldise rakendamise aruande osa ning selle eesmärk on aidata liikmesriike, kes ei pruugi täita 2020. aastaks püstitatud eesmärki, milleks on 50 % olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamine ja ringlussevõtt (see eesmärk on sätestatud direktiivi 2008/98/EÜ artikli 11 lõike 2 punktis a). See on jätkuks eelnevale toetusele, mida komisjon on andnud abistamaks liikmesriike olmejäätmete käitluse valdkonnas kehtiva ELi õiguse järgimisel[1]. Aluseks on võetud asjaomaste liikmesriikide jaoks koostatud riigipõhised tegevusjuhised[2].

Varajase hoiatamise aruandes välja toodud hindamisel tuginetakse koostööle ja läbipaistvale menetlusele, millesse olid kaasatud asjaomased liikmesriigid, ning nende liikmesriikide hiljutiste poliitiliste arengute süvaanalüüsile. Siia alla kuulus ka põhjalik konsulteerimine jäätmekäitluse eest vastutavate ametkondadega.

Menetluse käigus tuvastatud võimalike meetmete osas tuginetakse olemasolevatele parimatele tavadele ja meetmete eesmärk on aidata liikmesriikidel täita 2020. aastaks püstitatud eesmärki seoses olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtuga. Seepärast keskendutakse just sellistele poliitilistele vahenditele, mida saab lähiajal kasutama hakata. Kõnealuseid meetmeid tuleks käsitleda täiendusena neile soovitustele, mis esitati tegevusjuhiste osana eelmise vastavuse edendamise raames, ning neile, mis esitati keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamise käigus[3].

2. Peamised järeldused

2016. aastal oli Eesti olmejäätmete ringlussevõtu (sh kompostimine) määr Eurostatile edastatud andmete kohaselt 28 % ja prügilatesse ladestamise määr 10 %. Jäätmekäitluse valdkonnas olemasoleva ja kindlalt kavandatud poliitika analüüs näitas, et Eestis on 2020. aastaks püstitatud 50 % olmejäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu eesmärgi täitmine ohus.

Varajase hoiatamise aruande aluseks olevas hinnangus[4] on järeldatud, et Eestis on mõned struktuursed probleemid, mis aeglustavad ringlussevõttu. Struktuursete probleemide hulka kuuluvad regulatiivsed takistused, mis põhjustavad ebakindlust (näiteks asjaolu, et vallad võivad valida pakkumusmenetluse korraldamise ja turupõhisekonkurentsi vahel), ning see, et pole tõhusaid vahendeid, millega sundida valdu ringlussevõtu eesmärke täitma. Jäätmete liigiti kogumine ei toimi veel tõhusalt, laiendatud tootjavastutuse süsteemid pakendite puhul ei ole valdade jäätmekogumisteenustega piisavalt integreeritud ning majapidamiste jaoks ei ole jäätmete eraldamine küllalt atraktiivne. Samuti ei ole kehtestatud põletamismaksu, mis aitaks jäätmete kõrvaldamisel üle minna ringlussevõtule.

[1] http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/support_implementation_1st_phase.htm
[2] Eesti tegevusjuhised: http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/EE_Roadmap_FINAL.pdf
[3] http://ec.europa.eu/environment/eir/country-reports/index2_en.htm
[4] Eunomia Research & Consulting *et al.* (2018) „Study to identify Member States at risk of non-compliance with the 2020 target of the Waste Framework Directive and to follow-up phase 1 and 2 of the compliance promotion exercise. The early warning report: Estonia".

Alljärgnevas tabelis on loetletud võimalikud meetmed, millega toetada Eesti jõupingutusi jäätmekäitlustoimingute parandamisel.

KOKKUVÕTE JÄÄTMEKÄITLUSE PARANDAMISE VÕIMALIKEST MEETMETEST
Majanduslikud stiimulid
1) Kehtestada valdade tasandil kohustuslikud eesmärgid kas ringlussevõtu või võimalike jäätmejääkide jaoks (olenevalt andmete kättesaadavusest) koos rahatrahviga valdadele, kes eesmärke ei täida.
2) Kõrvaldada regulatiivne ebakindlus nende võimaluste ümber, kuidas vallad jäätmeteenuseid võivad käitada. See aitaks valdadel rakendada jäätmete ringlussevõtu eesmärke. Eri lahendusi on vaja nii „vaba turu“ lähenemisviisi puhul, kus majapidamised võivad valida jäätmekogumisettevõtjate vahel, ning pakkumistel põhineva lähenemisviisi puhul, kus kõiki ühe valla majapidamisi teenindab üks pakkumise käigus valitud lepingupartner.
3) Kehtestada jäätmejääkide maks, et suurendada jäätmete kõrvaldamise kulusid ja pakkuda selget majanduslikku eelist ringlussevõtu teenuste kasutuselevõtuks. Maks peaks hõlmama ladustamist, põletamist ja mis tahes muud jäätmekäitlustoimingut ning selle eesmärk peaks olema korduvkasutamise ettevalmistamine, ringlussevõtu ja eraldi kogutud biojäätmete kompostimise toetamine.
Laiendatud tootjavastutus
4) Vastutusalad valdade vahel, kes pakendijäätmeid käitlevad, ja tootjavastutusorganisatsioonide vahel võiksid olla selgelt ära jaotatud. Nende vaheline lepinguga kindlaks määratud kord peaks võimaldama valdadel mõjutada otsuseid, mis on seotud pakendikogumissüsteemi toimimisega (mille eest vastutavad tootjavastutusorganisatsioonid).
5) Tagada, et tootja makstavad tasud katavad täielikult pakendijäätmete kogumise kulusid. See annab hindade kaudu kogumisteenuse osutajatele märku sellest, et ringlussevõtu toimimist tuleks suurendada ning seega vältida jäätmejääkidelt makstavat maksu (mida rakendati kooskõlas 3. meetmega).
Liigiti kogumine
6) Riiklike õigusaktide vahendusel tuleks paremini rakendada jäätmete kogusest sõltuvate tasude süsteemi. Korraldada uuringuid ja katseid, et tagada kõige efektiivsema süsteem väljakujunemine ja kasutuselevõtmine.
7) Välja töötada teenuste puhul kehtivad jäätmete kogumise üleriigilised miinimumnõuded, milles määratakse kindlaks näiteks konteinerite tüübid ja mahutavus, kogumise sagedus ja prügiveoki liik, kusjuures arvesse võetaks eluaseme laadi, seda, kuivõrd on tegemist maapiirkonnaga, tüüpilist kliimat jne.

8) Luua olmejäätmete töötlemise keskused (kasutades nii riigi kui ka ELi vahendeid), alustades valdadest, kus kogumisteenused on kõige eesrindlikumad (näiteks kus uksest ukseni liigiti kogumine toimib väga hästi), et selliste keskuste tõenäoline kasu oleks võimalikult suur. See võimaldaks määrata kindlaks parimaid tavasid ja kasutada neid näidisena muude omavalitsusüksuste territooriumil.

Kommunikatsiooni- ja teavitusprogrammid

9) Koostada riigi tasandil teavitusmaterjalid, mida saaks kasutada kohalikul tasandi üldsuse teavitamiseks ning milles esitataks selge ja mõjus sõnum. Neid materjale tuleks kasutada teadlikkuse tõstmise kampaaniates, infotahvlitel ja olmejäätmete töötlemise keskustes.

Tehniline abi valdadele

10) Arendada välja riikliku tasandi süsteem, mille kaudu saavad vallad tehnilist tuge eelkõige järgmistes valdkondades:

- **a.** kogumisteenuste valimine;
- **b.** teenuste hanked;
- **c.** teenuste haldamine;
- **d.** teavituskampaaniad.

Valdkondlikule toele lisaks tuleks toetada heade ideede ja tavade aktiivset jagamist selles osas, kuidas oleks tõhusam kulusid vähendada ja teenuste toimimist parandada.